

מפרט המבחן בתושבע"פ לכיתה ו, תשע"ט (2019)

הנושאים הנבדקים במבחן הם הנושאים הנלמדים בשיעורי תושבע"פ עד חופשת חג הפסח של כיתה ו בכל בתי הספר היסודיים של החינוך הממלכתי-דתי. הנושאים האלה הם לפי ההישגים המוגדרים בתוכנית הלימודים המעודכנת בתושבע"פ – דינים, גמרא ומשנה (תשע"ד) – של משרד החינוך והתרבות, מנהל החינוך הדתי.

במבחן שלושה חלקים:

חלק א – דינים

חלק ב – גמרא

חלק ג – משנה.

כל תלמיד יבחן בשני חלקים – בחלק א ובחלק ב או בחלק א ובחלק ג.

עקרונות המבחן

- אסור להשתמש בחומר עזר כל שהוא בשעת המבחן. בחלק ב ובחלק ג יובאו מובאות מדפי גמרא וממשניות לפי הצורך.
- במבחן יש שאלות תוכן, ובעזרתן בודקים ידע בדינים, בגמרא ובמשנה וכן הבנה של מושגים בתחומים האלה. נוסף על כך יש שאלות שבעזרתן בודקים יישום כלים להבנת טקסט, מיון וארגון מידע ואוצר מילים בהקשר.

המקורות

חלק א: הרב חיים דוד הלוי, קיצור שולחן ערוך מקור חיים
חלק ב: תלמוד בבלי, מסכת "בבא מציעא", פרק שני – "אלו מציאות"
חלק ג: משנה, מסכת "פסחים" ומסכת "בבא קמא"

משך המבחן

שעה וחצי (90 דקות)

שימו לב!

ההישגים הנבדקים בכל חלק כתובים להלן בעמודים 2-6 באופן כללי. הם כתובים במפורט [באתר המפמ"ר](#) לתלמוד ולתושבע"פ.

חלק א – דינים: הנושאים¹ וההפניות לפרקים ולהלכות²

הנושא	הפרק	ההלכה
דיני חודש אלול וראש השנה		
<ul style="list-style-type: none"> תקיעת שופר ומשמעותה סליחות "מלכויות", "זיכרונות", "שופרות" – עיון בפסוקים ובמחזור 	ק	ג
	קב	ח
יום הכיפורים <ul style="list-style-type: none"> וידוי ותשובה תענית קטנים לפני בר־מצווה 	ק	ב, ג, ו, ז
	קב	יח
סוכות <ul style="list-style-type: none"> ישיבה בסוכה, החייבים והפטורים (בשעת טיול) 	קד	א-ד, יא, יג
	קו	ח-י
תפילות על גשמים <ul style="list-style-type: none"> "משיב הרוח" "ברך עלינו" 	קט	א-ו, יב-יז
	יז	א-ז
צדקה <ul style="list-style-type: none"> מעלות הצדקה והלוואה לעני 	יח	א-י
	קכח	א-ב
חנוכה <ul style="list-style-type: none"> דיני החג הדלקת נרות בבית הכנסת ובשבת החייבים בהדלקה הדלקה – בבתים גבוהים, מנורת חשמל, במסיבות חנוכה 	קנט	א-ו
	קיג	ב-ד
שבת <ul style="list-style-type: none"> ערבית והבדלה ל"ט אבות מלאכה בשבת – סקירה כללית משחקים בשבת "תופר וקורע" "כותב ומוחק", מדידה דברי חולין מוקצה בשבת, שבות תפילות שבת 	קיג	א-ז, ט, יח
	עד	א-יח
	עה	הקדמה
	עה	ד
	עה	נא-נג
	עה	עט-פג
	עה	פד-צ
	עז	א-ז, יב-יח, כה-כח
	סא	א-ד
	סה	ד, י-יד

¹ הנושאים כתובים לפי סדר ההוראה המומלץ בשנת הלימודים.
² לפי הרב חיים דוד הלוי, קיצור שולחן ערוך מקור חיים.

הנושא	הפרק	ההלכה
פורים		
• פרשת "שקלים" ופרשת "זכור"	קיד	א-ז
• קריאת מגילה, פורים דפרזים ומוקפים	קיד	כא-לא
• סדר היום והלכותיו	קיד	לו
פסח		
• ליל הסדר	פח	א-יג, יט, כא-כו, כט-ל, לג, לו

להלן ההישגים הנבדקים בחלק א:

הישג 1: יסודות התורה שבעלפה

- איתור הלכה או נושא לפי תוכן העניינים ב"קיצור שולחן ערוך"³

הישג 2: מושגים

- מושגי בסיס: מושגים או כללים הקשורים לתכנים רבים בהלכה – מצוות "עשה", מצוות "לא תעשה", מצוות "עשה שהזמן גרמא", "מצווה דרבנן", "מצווה מדאורייתא", "מנהג", "גזרת חכמים", "כזית", "בין השמשות"
- מושגי תוכן: "י"ג מידות"; "קדיש"; "סליחות"; "מלכויות"; "זיכרונות" ו"שופרות"; "דבר המקבל טומאה"; ברכת "שהחינו"; "מוקצה"; "טלטול לצורך גופו"; "טלטול לצורך מקומו"; "בסיס לדבר אסור"; "מוקצה מחמת חסרון כיס"; "כלי שמלאכתו לאיסור"; "להוסיף מחול על קודש"; "על הניסים"; "הסבה"; "ארבע כוסות"; "כורך"

הישג 3: אוצר מילים

- הבנת לשון ההלכה (מילים וביטויים)

הישג 4: מבנה

- זיהוי מבנה סעיף: "מקרה", "דין", "טעם"
- ניתוח מקרה מפוצל: ניתוח מקרה שיש בו תתימקרים
- זיהוי פסוק שהובא בהלכה

הישג 5: הבנה, פרשנות, יישום

- סיווג דינים לפי מדרג הלכתי, למשל "מצווה מן המובחר", "הרי זה משובח", "לכתחילה", "יצא ידי חובה", "כשרי", "מותרי", "בדיעבד", "לא יצא ידי חובה", "פסולי", "אסורי"
- הבנת פרטי הדין, למשל מי חייב ומי פטור? מתי הדין נוהג ומתי אינו נוהג? איך מבצעים את הדין? היכן יש לבצע את הדין?
- יישום ההלכה במקרים דומים

³ ראו לעיל הערה 2.

הישג 6: ערכים ורלוונטיות

- איתור ערך מרכזי מההלכה, למשל מתן צדקה (ערך הנתינה)
- הבנת הקשר בין הערכים הנלמדים ובין עולמנו.

חלק ב – גמרא

חלק ב עוסק במסכת "בבא מציעא", פרק שני "אלו מציאות", דף כא ע"א (מהמשנה) עד דף כב ע"א (עד המילים "אייאוישי מיאשי"), דף כב ע"ב (מהמילים "תא שמע דאמר ר' יוחנן") עד דף כג ע"ב (עד המילה "אסירן"), דף כג ע"ב (מהמילים "ומחרוזות של דגים" עד המילים "כי היכי דאתרמי לדידך האי מקום אתרמי נמי לחברך").

להלן ההישגים הנבדקים בחלק ב:

הישג 1: יסודות התורה שבעל-פה

- הכרת השמות של ששת סדרי המשנה (זמ"ן נק"ט)
- הבחנה בין תנאים לאמוראים: רבי מאיר, רבי יהודה (תנאים); רבי שמעון בן יהוذا, רבי יצחק, רבי ירמיה, אבוי, רבא, רב פפא, רבה בר רב הונא, רבי זירא, רב זביד, רב הושעיא (אמוראים)
- התמצאות במסכת: הסדר שהיא נמצאת בו, פירוש שם המסכת (למשל "בבא מציעא" – שער אמצעי), שם הפרק הנלמד
- התמצאות בדף גמרא: זיהוי הדף והעמוד בגמרא, התמצאות בפירושי רש"י ("דיבור המתחיל"), זיהוי מקומו של רש"י ושל תוספות בדף הגמרא

הישג 2: מושגים

- מושגי בסיס: מושגים או כללים הקשורים לתכנים רבים בגמרא – "תא שמע", "הכא במאי עסקינן", "תויבתא", "הלכתא", "בשלמא", "דיקא נמי", "שמע מינה", "בעא מינה", "תיקו"
- מושגי תוכן: "יאווש", "יאווש שלא מדעת", "אבדה מדעת", "לקט", "גנב", "גזלן"

הישג 3: אוצר מילים

- הכרת מילים נפוצות בארמית: "היכי דמי", "אי", "עסקינן", "טובא", "בציר", "נפיש", "הא", "דלמא", "מאיי", "לית", "השתא", "התם", "אי הכי", "אימא", "סיפא", "אמאיי", "תרי גווניי"

הישג 4: מבנה

- זיהוי מבנה הגמרא: "שאלה", "תשובה", "קושיה", "תירוץ", "הוכחה", "מחלוקת", "דיוק"
- זיהוי פסוקים מהתנ"ך בגמרא
- זיהוי מבנה של משניות ושל ברייתות בגמרא: "כותרת", "אומר", "מקרה", "דיון", "טעם"

הישג 5: הבנה, פרשנות, יישום

- ניסוח המובאות מהמשנה ומהגמרא בלשון התלמיד: הסבר המקרה, הדין והטעם, השאלה והתשובה, הקושיה והתירוץ
- הבנת מחלוקות בין תנאים ופרשנותן והבנת מחלוקות בין אמוראים ופרשנותן: הבנת נושא המחלוקת, הבנת הדעה של כל תנא או אמורא וטעמו, איתור נושאי המחלוקת ואיתור הנושאים שאין ביניהם מחלוקת, זיהוי התנא או האמורא המקל וזיהוי התנא או האמורא המחמיר, הסבר ההוכחה לדעה מסוימת והסבר לדחיית ההוכחה
- יישום הדין הנלמד במקרים דומים

הישג 6: ערכים ורלוונטיות

- איתור ערך מרכזי מהגמרא, למשל השבת אבדה, מעורבות, אחריות, דאגה לזולת ולרכוש
- הבנת הקשר בין הערכים הנלמדים ובין עולמנו.

חלק ג – משנה

חלק ג עוסק במסכת "פסחים" (פרק א, משניות א-ד; פרק י, משניות א-ז) ובמסכת "בבא קמא" (פרק ג, משניות א-ד; פרק ו, משניות א-ו; פרק ח, משניות א, ו-ז).

להלן ההישגים הנבדקים בחלק ג:

הישג 1: יסודות התורה שבעל-פה

- הכרת השמות של ששת סדרי המשנה (זמ"ן נק"ט)
- התאמה בין המסכתות שלהלן ובין הסדר שלהן במשנה: "ברכות", "פסחים", "סוכה", "ראש השנה", "תענית", "בבא קמא" (המסכתות נלמדו בכיתות ד-ו)
- הכרת החכמים: בית שמאי ובית הלל, רבי יהודה ורבי עקיבא⁴

הישג 2: מושגים

- מושגי בסיס: מושגים או כללים הקשורים לתכנים רבים במשנה – "אין חוששין" (פסחים א, ב), "שעה זמנית" (פסחים א, ד), "לא יצא ידי חובה" (פסחים י, ה), "רשות הרבים" (בבא קמא ג, א-ג), "דיני אדם" ו"דיני שמיים" (בבא קמא ו, ד)
- מושגי תוכן: "בדיקת חמץ" (פסחים א, א), "ביעור חמץ" (פסחים א, ג-ד), ברכת "היום" (פסחים י, ב), "פסח" [קורבן פסח] (פסחים י, ג, ה), "חובל, נזק, צער, ריפוי" (בבא קמא ח, א)

⁴ המידע המפורט כתוב באתר המפמ"ר.

הישג 3: אוצר מילים

- הבנת מילים וביטויים במשנה⁵, לדוגמה "אור ל"י" (פסחים א, א), "על שום" (פסחים י, ה), "כל ש"י" (פסחים י, ה), "לפיקך" (פסחים י, ה), "לסטים" (בבא קמא ו, א), "הכול לפי" (בבא קמא ו, ד; ח, א), "פיקח" (בבא קמא ו, ד), "גדיש" (בבא קמא ו, ד-ה), "שכן דרך" (בבא קמא ו, ה), "חובל" (בבא קמא ח, א), "סומא" (בבא קמא ח, א), "חבורה" (בבא קמא ח, א), "אומדין" (בבא קמא ח, א), "מחמת" (בבא קמא ח, א), "ממון" (בבא קמא ח, ז)

הישג 4: מבנה

- זיהוי "רישא", "מציעתא" ו"סיפא"
- זיהוי מבנה המשנה: "כותרת", "אומר", "מקרה", "דין", "טעם"
- ניתוח מקרה מפוצל: ניתוח מקרה שיש בו תתימקרים
- זיהוי פסוקים מהתנ"ך במשנה לפי סימני זיהוי, כגון "שנאמר", ציון מקור הפסוק, מירכאות

הישג 5: הבנה, פרשנות, יישום

- ניסוח המובאות מהמשנה בלשון התלמיד: הסבר המקרה, הדין והטעם
- הבנת מחלוקות בין תנאים ופרשנותן: הבנת נושא המחלוקת, הבנת הדעה של כל תנא וטעמו, איתור נושאי המחלוקת בין התנאים ואיתור הנושאים שאין ביניהם מחלוקת, זיהוי התנא המקל וזיהוי התנא המחמיר
- יישום הדין הנלמד במקרים דומים

הישג 6: ערכים ורלוונטיות

- איתור ערך מרכזי מהמשנה, למשל מצוות צדקה [ערך הנתניה] (פסחים י, א), האיסור להזיק [התחשבות באחר] (בבא קמא ח, א)
- הבנת הקשר בין הערכים הנלמדים ובין עולמנו.

⁵ הרשימה המלאה כתובה באתר המפמ"ר.